

CAPITOLUL AL II-LEA. PLAGIATUL – O CHESTIUNE COMPLICATĂ^[1]

2.1. Cum privim plagiatul: un punct de vedere

8. Nimeni nu a reușit până astăzi, din câte știm, să contureze o imagine completă și corectă a problemei plagiatului. În doctrina juridică au fost exprimate păreri multiple^[2], dar niciuna dintre ele nu oferă răspunsuri atotcuprinzătoare la întrebări cum ar fi: unde se află sediul materiei plagiatului, în legea-cadru ori în legi speciale prin care se protejează juridic anumite creații de proprietate intelectuală; care este modul în care ar trebui definit plagiatul; ce criterii trebuie utilizate pentru stabilirea creațiilor plagiaste; care ar fi natura juridică a răspunderii ce trebuie angajată în sarcina plagiatorului etc.

9. Nici noi nu ne propunem să atingem acest obiectiv, un asemenea demers fiind o întreprindere temerară și aproape imposibil de realizat,

^[1] Acest capitol a fost publicat, sub titlul „*Reflecții privind plagiatul (I)*”, în R.R.D.P.I. nr. 1/2017, p. 34-45.

^[2] Din rândul studiilor consacrate plagiatului enumerăm, cu titlu de exemplu: V. ROȘ, *Plagiatul, plagiomania și deontologia*, în R.R.D.P.I. nr. 3/2016, p. 7-24; T. BODOAȘCĂ, A. MURGU, *Opinii privind semnificația juridică a plagiatului*, în R.R.D.P.I. nr. 4/2016, p. 76-87; A. SPERIUSI-VLAD, *Despre plagiat, dreptul de autor și protejarea ideilor sau o teorie coerentă a plagiatului*, în R.R.D.P.I. nr. 4/2016, p. 88-92; S. FLOREA, *Plagiatul și încălcarea drepturilor de autor*, în R.R.D.P.I. nr. 4/2016, p. 109-134; M. DĂNILĂ, *Considerații privind plagiatul din perspectiva originalității operei și dreptului de citare. Autoplagiatul și protecția ideilor, pledoariilor și a predicilor*, în R.R.D.P.I. nr. 3/2015, p. 55-75; A. LIVĂDARIU, *Plagiatul – scurte considerații din perspectivă juridică*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2015, p. 23-38; A. DĂNILĂ, *Câteva reflecții privind plagiatul*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2015, p. 39-45; V. ROȘ, A. LIVĂDARIU, *Condiția originalității în operele științifice*, în R.R.D.P.I. nr. 2/2014, p. 9-28; A. SPERIUSI-VLAD, *Despre originalitate, noutate, prioritate și despre plagiat*, în R.R.D.P.I. nr. 3/2014, p. 17-86; L. CĂTUNA, *Opere și Idei. Plagiat. Excepția excepției*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2009, p. 52-57; E.G. OLTEANU, *Considerații cu privire la conceptul de autoplăgiat*, în R.R.D.P.I. nr. 4/2009, p. 48-51; M. ROMIȚAN, *Considerații cu privire la noțiunea de autoplăgiat*, în R.R.D.P.I. nr. 3/2008, p. 103-105; V. ROȘ, *Contrafacerea și plagiatul în materia dreptului de autor. Retrospectivă istorică și încercare de definire*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2004, p. 89-117.

având în vedere plaja largă de aspecte juridice apărute în materie ori posibil de a se naște.

Încercăm doar să aducem în discuție unele puncte de vedere exprimate în doctrină în legătură cu subiectul semnalat, să formulăm unele opinii personale legate de tema abordată, să evidențiem unele cazuri de plagiat mai puțin analizate în literatura juridică și să oferim câteva criterii pentru clarificarea controverselor privind creațiile intelectuale aflate sub semnul unor similitudini ori al paralelismelor tematice.

Pe de altă parte, pornind de la împrejurarea că subiectul în discuție este de o delicatețe ieșită din comun, suntem conștienți că orice abordare a acestuia are drept efect asumarea unui risc inevitabil din partea autorului care se încumetă să îl examineze. A trata problema plagiatului, spunea, pe bună dreptate, distinsul profesor universitar Viorel Roș, reprezintă o operațiune „(...) *chiar riscantă pentru că în orice ton ar fi abordat, subiectul deranjează în egală măsură și pe plagiatori și pe plagiomani*”^[1]. Cu toate acestea, iată, ne facem curaj să trecem Rubiconul și, pronunțând *mea culpa*, reluăm unele idei din spațiul analizat și adăugăm unele gânduri personale legate de subiectul abordat.

10. Preluând și dezvoltând motivele de supărare ale plagiatorilor și ale plagiomanilor expuse în studiul precitat, subliniem următoarele:

Plagiatorii se arată șicanați și, chipurile, nedreptățiți de criticile asupra manierei lor de exprimare în cuprinsul unor așa-zise creații intelectuale, fiind convingși că reproșurile științifice ar fi un atac la persoană.

Totodată, plagiatorii rămân captivi în ecuația, pe care o repetă obsesiv că: „*De la Neculce și-un veac, Cărțile din cărți se fac*”, ceea ce nu este departe de adevăr.

Doar că problema trebuie privită în contextual normelor juridice care reglementează posibilitatea preluării, fără acordul titularului, a ideilor cuprinse în opera acestuia din urmă. În caz contrar, se poate ajunge la o serie de bizarerii, adică la lucrări cu pretenția de a fi opere intelectuale proprii, dar, în realitate, lipsite de originalitate, astfel cum vom arăta în cele ce succed.

11. Cât privește *plagiomanii*, numiți astfel de reputatul profesor avocat, și ei se arată nemulțumiți, dar de analizele critice echilibrate, având ca

[1] A se vedea V. Roș, *Plagiatul, plagiomania și deontologia*, în R.R.D.P.I. nr. 3/2016, p. 7.

obiect operele plagiate, considerând că atitudinea moderată și reținută, care, de altfel, trebuie să caracterizeze orice demers științific, ar însemna protejarea plagiatorilor, iar nicidecum condamnarea lor.

Adeptii ai tezei potrivit căreia nicio persoană să nu primească laude nemeritate, suntem totodată de părere că nu trebuie aruncați la groapa de gunoi, cu surle și trâmbițe, autorii aflați la început de drum, care, din diferite motive, inclusiv cele din zona insuficientelor cunoștințe juridice în materia analizată, cad în păcatul de a încerca să dobândească onoruri prin însușirea muncii altora.

Considerăm că discuțiile pe această temă trebuie să nu fie confuze, ci cât se poate de limpezi, în sensul dezvăluirii și înfierării severe a actelor de plagiat. Dar, în același timp, cel puțin celor aflați la prima greșală de plagiat, să nu le fie stopată definitiv calea cercetării științifice, ci să li se dea șansa de a-și cultiva aspirația pentru opera spirituală, evident, după ce vor suporta sancțiunile morale și/sau legale aferente.

Plagiomanilor să li se amintească de sintagma celebră a „*anteriului lui Arvinte*”, invocată, între alții, și de Vasile Alecsandri ori de Alexandru Donici. Potrivit acestei învățături, Arvinte, om strâmtorat de nevoi, repara într-o parte și strica, în același timp, în altă parte.

Cu alte cuvinte, problema plagiatului, deosebit de incitantă în mediul academic și social actual, care captează și opinii clădite pe fundamente nejuridice, nu ar trebui să stopeze definitiv tendința tinerilor de a cerceta și a-și exprima punctele de vedere în spațiul creațiilor spiritului.

12. Tratarea temei plagiatului trebuie să nu devină o sperietoare pentru cei aflați la începutul carierei științifice, literare ori artistice, specialiștii de înaltă clasă având datoria de a repudia încercările de plagiat, dar și obligația morală de a-i încuraja, cu discreție și tenacitate, pe tinerii autori. Acestora trebuie să li se arate efectele nocive ale plagiatului și să li se predea ștafeta purtată de autorii erudiți, ale căror opere spirituale sunt construite cu luciditate, efort și rafinament intelectual.

În egală măsură, tinerilor cu vocație spirituală, absolvenți sau nu ai instituțiilor de învățământ superior, cadrelor didactice, cercetătorilor științifici, practicienilor în diverse specialități, este necesar să li se aducă la cunoștință cazurile celebre de plagiat, din diverse domenii (științific, literar, artistic etc.), tocmai pentru ca aceștia să tragă învățămintele necesare din erorile

altora. Se impune o astfel de atitudine pentru a completa gama procedeelelor menite să limiteze exodul tinerilor absolvenți ai instituțiilor de învățământ superior, plini de talent în zona creației de opere intelectuale și stăpânitori deplin ai cunoștințelor de specialitate, către domenii practice ori specialități profesionale în care nu se cere elaborarea de lucrări ale spiritului. În prezent, se pierde o resursă greu de înlocuit, reprezentată de absolvenții cu talent și vocație pentru spațiul universitar și al cercetării științifice. Aceștia, odată pătrunși în mediile de afaceri, în spațiul politic ori în administrație, de regulă, nu se mai întorc în zona universitară, devenind legați de locurile de muncă respective și de nivelul atractiv al foloaselor materiale de care beneficiază.

13. Revenind în câmpul creațiilor intelectuale, se cuvine să subliniem încă o dată, cu riscul de a deveni șicanatori, că trebuie să condamnăm cu fermitate și obiectivitate actele de plagiat, dar, totodată, să nu admitem să fie încălcată *prezumția de inocență*. Parafrazându-l pe John F. Kennedy^[1], putem afirma că valoarea, competența și originalitatea trebuie să pună capăt plagiatului, pentru că altfel plagiatul va pune capăt competenței, talentului și valorii autentice. Plagiatul contribuie la despiritualizarea și dezintellectualizarea societății, putând determina răsturnarea valorilor. Calea firească spre afirmare și performanță este cea a muncii asidue, a trudei și a perseverenței.

În acest context, sunt de acută actualitate vorbele poetului național Mihai Eminescu, care scria, în ziarul *Timpul*, în anul 1880: „*A îmbătrâni în mod artificial un copil, a răsădi plante fără rădăcină pentru a avea grădina gata în două ceasuri nu e un progres, ci devastare*”^[2].

2.2. Câteva cazuri de plagiat

14. În literatura juridică de specialitate au fost înfățișate cazuri celebre de plagiat din diferite domenii^[3]. Unele dintre ele au ocupat spații largi în

^[1] A se vedea revista *Lumea* nr. 11/2016, p. 80. JOHN F. KENNEDY spunea: „*Omenirea trebuie să pună capăt războaielor. Altfel, războaiele vor pune capăt omenirii*”.

^[2] A se vedea *Cronica timpului*, Anul II, nr. 21/2016, p. 10.

^[3] Este vorba despre: Homer, Publius Terentius Afer, William Shakespeare și Neagoe Basarab, în V. ROȘ, *Dreptul de citare*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2015, p. 27, 29; Platon, Aristotel și Socrate, în V. ROȘ, *Contrafacerea și plagiatul în materia dreptului de autor. Retrospectivă istorică și încercare de definire*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2004, p. 105-107; Georges Maurevert, în

ziarele vremii, stârnind fie indignarea oamenilor de litere, care nu credeau în existența plagiatului în situațiile respective, fie revolta altor personalități de marcă față de conduita celor considerați plagiatori.

În mod cu totul aleatoriu, enumerăm și noi câteva astfel de cazuri.

15. În Grecia antică, Aristotel^[1], „*al cărturarilor părinte*”, cum a fost numit de către Dante^[2], a împrumutat și el, de la Platon, o mare parte din preocupările filozofice ale acestuia din urmă.

Lucrările sale de referință^[3] vorbesc, de asemenea, de faptul că învățăturile lui Aristotel ar fi fost, mai curând, o variantă modificată a doctrinei lui Platon și mai puțin o negare a acestora. Chiar *Retorica lui Alexandru*, o lucrare atribuită lui Aristotel timp de mai multe veacuri, cuprinzând meditațiile date de acesta fiului de 13 ani al lui Filip al II-lea al Macedoniei (rege al Macedoniei în perioada 359-366 î.Hr.), viitorul Alexandru cel Mare, este considerată, astăzi, de cei mai mulți cunoscători, ca fiind o lucrare falsă.

La rândul său, învățătorul lui Aristotel, l-am numit aici pe Platon, în dialogurile sale târzii^[4] s-a inspirat, se pare, din contribuțiile elevului său cuprinse în polemicile filozofice ale *Academiei lui Platon din Atena*. De asemenea, nici alte trei dialoguri (*Alcibiade*, *Clitophon* și *Hippias Maior*) nu pot fi atribuite lui Platon, întrucât proveniența lor ar aparține lui Socrate^[5].

AL. DOBRESU, *File din istoria plagiatului: un lanț al slăbiciunilor*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2009, p. 9-18; Cezar Petrescu, Ion Luca Caragiale, Ioan Alexandru Brătescu-Voinești și Nae Ionescu, în A. LIVĂDARIU, *Plagiatul – scurte considerații din perspectivă juridică*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2015, p. 26-27; Constantin Hamangiu, Paul Celan, Ion Luca Caragiale și Yambo Ouologuem, în V. ROȘ, *Plagiatul, plagiomania și deontologia*, în R.R.D.P.I. nr. 3/2016, p. 16-18.

^[1] Aristotel a fost primul savant din istorie, primul autor de opere privind fenomenele naturale, primul filozof care a consolidat relația dintre observație și teorie în raționamentul științific, primul profesor care și-a introdus cursurile într-o programă. A avut vaste preocupări în domeniul biologiei, chimiei, eticii, istoriei, logicii, metafizicii, retoricii, filozofiei, fizicii, poeziei, teoriei politicii, psihologiei și zoologiei.

^[2] A se vedea *Enciclopedia Universală Britannica*, vol. I, Ed. Litera și Enciclopædia Britannica, Inc., București, 2010, p. 281.

^[3] *Idem*, p. 268.

^[4] Dialogurile de bătrânețe ale lui Platon se regăsesc în lucrări precum: *Sofistul*, *Omul politic*, *Critias*, *Philebos*.

^[5] A se vedea *Enciclopedia Universală Britannica*, vol. I, p. 184. Alte lucrări ale lui Platon, cum ar fi *Axiochus*, *Definițiile*, *Demodocus*, *Epinomis*, *Eryxios*, *Halcyon*, *Hipparch*, *Minos*, *Despre Dreptate*, *Despre Virtute*, *Iubiții Rivali*, *Alcibiade II*, *Sisif* și *Theages*, sunt considerate aproape în mod unanim ca fiind falsuri.

Lucrările enciclopedice^[1] menționează, totodată, că îndeosebi unele dialoguri ale lui Platon, cum ar fi *Laches*, *Euthyphron* și *Charmides*, ar conține cel mai clar ideile socratice, fără a preciza însă cu certitudine dacă Platon ar fi transcris „cuvânt cu cuvânt” discuțiile la care a luat parte.

Tot în Grecia antică, lucrările, se pare plagiate după piese originale grecești, ale lui Publius Terentius Afer^[2], autor latin de comedii^[3], au fost, la rândul lor, sursa de inspirație pentru dramaturgii de mai târziu, Molière și William Shakespeare^[4].

În rândul plagiatorilor este plasat și Homer (*Omiros*, în limba greacă), unul dintre cele mai mari nume din literatura universală, căruia i s-a atribuit, cu oarecare îndoială, paternitatea poemelor epice *Iliada* (*Ilias*) și *Odissea* (*Odysseia*). Suspiciunile că nu Homer ar fi autorul celor două opere au apărut încă din Antichitate și se întemeiau pe interese de gen și de vocabular dintre aceste lucrări^[5]. Savantul american Milman Parry, care a efectuat cercetări homerice, a întărit ideea că operele lui Homer au fost create și transmise pe cale orală, ceea ce l-ar fi condus pe Homer la preluarea ideilor de la alți poeți orali, numiți cântăreți^[6].

16. Un alt caz de plagiat care a făcut senzație în epocă a fost cel referitor la piesa „*Opera de trei parale*”^[7], semnată de scriitorul Bertold Brecht^[8]. Autorul a fost acuzat, în anul 1929, că l-a plagiat, în unele cuplete ale piesei, pe poetul francez François Villon, astfel cum acesta a fost tradus în limba germană de

[1] A se vedea *Enciclopedia Universală Britannica*, vol. I, p. 253.

[2] Publius Terentius Afer (195/185 î.Hr.-159 î.Hr.) s-a născut sclav, dar apoi a fost dus la Roma, eliberat și instruit prin grija stăpânului său, care și-a dat seama de talentul acestuia.

[3] De la Publius Terentius Afer au rămas șase piese în versuri: *Fata din Andros* (*Andria*), *Soacra* (*Hecyra*), *Cel ce se pedepsește singur* (*Heauton Timorumenos*), *Eunucul* (*Eunuchus*), *Phormio și Frații* (*Adelphoe*); a se vedea V. Roș, *Dreptul de citare*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2015, p. 27 și *Enciclopedia Universală Britannica*, vol. XV, p. 180.

[4] A se vedea *Enciclopedia Universală Britannica*, vol. XV, p. 180.

[5] *Idem*, p. 276.

[6] *Idem*, p. 277.

[7] Lucrarea prezintă fărădelegile comise de un răufăcător londonez, pe numele său Jonathan Wild, denumit și „rege al declasaților”. A se vedea M. JACTA, *Procese celebre*, Ed. Științifică, București, 1969, p. 100.

[8] Bertold Brecht (1898-1956), poet, romancier și regizor de origine germană, considerat creatorul teatrului epic, a semnat poezii în care s-a pronunțat împotriva militarismului și fascismului și a scris drame al căror subiect conține mesaje revoluționare și umaniste. A se vedea M. JACTA, *op. cit.*, p. 212.

către K.L. Ammer. Acuzatorul, Alfred Kerr, i-a reproșat autorului (lui Bertold Brecht) că nu a amintit nimic despre traducător (Ammer), al cărui merit în traducerea operei lui Villon nu poate fi trecut cu vederea, mai cu seamă că un număr de 25 de versuri din cele 625 ale „*Operei de trei parale*” au fost preluate identic din traducerea lui Ammer.

De reținut este modul în care s-a apărut de plagiat autorul operei menționate. Într-un manuscris^[1], Brecht susține că orice epocă de apogeu a literaturii se sprijină „*pe puterea și nevinovăția plagiatorilor ei*” și că „*Anumiți scriitori, care nu sunt în stare să adauge la smângălele lor lucruri provenind din altă parte – deoarece acestea, prin structura lor gramaticală exactă, ar sări prea mult în ochi față de rest – se văd siliți să nu-și însușească altceva decât prejudecățile marii mase*”.

Așadar, autorul a considerat că pot fi preluate textele de prestigiu ale autorilor celebri, numai dacă lucrarea în care se încorporează este comparabilă, ca valoare, cu textele pe care le preia.

Este o idee pe care înclinăm să credem că ar trebui să o luăm în seamă, cel puțin în cazul operelor științifice, chiar dacă normele juridice protejează operele în mod independent de valoarea lor. Altfel spus, confruntările de idei poate că ar trebui să se poarte la aceleași nivele științifice, între profesioniști care se situează pe paliere de competență profesională ori în categorii de capacitate, vocație sau talent apropiate. *Per a contrario*, disputa ar fi inegală. În practică, o asemenea abordare se regăsește la scară largă, principala cauză a confruntărilor de idei numai între anumite grupuri de autori constând, din păcate, în apartenența acestora la aceeași școală de gândire.

17. Doctrina semnalează un caz uimitor de plagiat, pe care nu avem cum să-l trecem cu vederea^[2]. Este vorba despre o lucrare consacrată plagiatului, intitulată „*Le livre des plagiats*” (1923), semnată de Georges Maurevert, care conține paragrafe întregi copiate după lucrarea „*Curiosités littéraires*” (1845) a lui Ludovic Lalanne.

Curiozitatea decurge din faptul că autorul *Cărții plagiatelor* nu pomeniște nimic despre *Curiozitățile* din care s-a inspirat.

^[1] A se vedea *Bertolt Brechts Dreigroschenbuch*, Ed. Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1960, p. 204 și urm., *apud* M. JACTA, *op. cit.*, p. 111.

^[2] A se vedea AL. DOBRESU, *op. cit.*, p. 9-11.

Mai mult, la rândul său, Ludovic Lalanne, din a cărui operă „*Curiozități literare*” a plagiat Georges Maurevert în „*Cartea plagiatelor*”, a preluat idei din lucrarea lui Isaac d’Israeli, intitulată „*Curiosities of Literature*”, fără să menționeze acest lucru.

Avem de-a face, într-adevăr, cu un lanț al slăbiciunilor în aria dezbătută, care ne arată că, uneori, și autorii lucrărilor despre plagiat sunt făcuți din același aluat cu semnatarii operelor menționate a fi plagiate.

18. Nici genialul poet și dramaturg englez William Shakespeare^[1], considerat de multă lume a fi cel mai mare dramaturg al tuturor timpurilor, nu a scăpat de acuzația de plagiat^[2].

Astfel, dincolo de colaborările la care se pare că a participat^[3], lui Shakespeare i s-au atribuit unele piese de a căror elaborare a fost total străin. Pe la mijlocul secolului al XIX-lea, o oarecare Delia Bacon s-a lamentat că operele semnate de Shakespeare ar avea ca autor adevărat pe strămoșul ei, Sir Francis Bacon.

Și alte nume, cum ar fi William Stanley al șaselea, conte de Derby, și Christopher Marlowe, s-au aflat pe lista celor care au revendicat calitatea de autori ai operelor shakespeariene, cărora li s-a alăturat Edward de Vere, al XVII-lea conte de Oxford. În privința ultimului, este de reținut că nu putea să-și revendice paternitatea operelor lui Shakespeare, întrucât o parte importantă din operele marelui dramaturg a fost scrisă după moartea contelui de Oxford.

Ideea pe care au susținut-o cei ce și-au declarat paternitatea asupra operelor lui Shakespeare și adepții lor a fost aceea că autorul adevărat al

^[1] William Shakespeare (1564-1616) a scris opere monumentale, a căror valoare nu s-a diminuat în timp. În rândul acestora se înscriu: *Zadarnicele chinuri ale dragostei (Love’s Labour’s Lost)*, *Comedia erorilor, Îmblânzirea scorpiei* – comedii romantice timpurii; *Henric al IV-lea, partea I, Henric al V-lea, Henric al VI-lea, Richard al III-lea, Richard al II-lea, Henrich al IV-lea, partea a II-a* – piese de teatru istorice timpurii și târzii; *Venus și Adonis, Necinstirea Lucreției* – poezii; *Visul unei nopți de vară, Neaguțătorul din Veneția, Mult zgomot pentru nimic, Cum vă place, A douăsprezecea noapte, Nevestele vesele din Windsor* – piese de teatru de maturitate și târzii; *Romeo și Julieta, Iulius Caesar, Hamlet, Macbeth, Othello, Antoniu și Cleopatra* – tragedii; *Cymbeline, Poveste de iarnă, Furtuna* – comedii romantice.

^[2] A se vedea *Enciclopedia Universală Britannica*, vol. XV, p. 128-129.

^[3] Este vorba, cu titlu de exemplu, de participarea lui Shakespeare la scrierea, împreună cu John Fletcher, a lucrărilor *Doi veri de stirpe aleasă* și *Henrich al VIII-lea* și la scrierea piesei *Eduard al III-lea* – a se vedea *Enciclopedia Universală Britannica*, vol. XV, p. 129.

pieselor era un mare aristocrat, iar îndeletnicirea de a scrie opere pentru teatru nu reprezenta un titlu de onoare pentru aceștia în epocă, fiind mai potrivită unuia ca Shakespeare, care își câștiga existența din teatru.

Fără îndoială că aceste argumente sunt firave astăzi și, pentru a răsturna calitatea lui Shakespeare de autor al operelor ce-i sunt atribuite, este nevoie de dovezi verosimile, pe care specialiștii nu le întrevăd, pentru că, mai mult ca sigur, ele nu există.

19. Nici Hegel^[1] nu s-a aflat la adăpost de observațiile criticilor săi, care i-au imputat faptul că s-ar fi inspirat din filozofia prietenului său, Schelling. În eseul numit „*Diferența dintre sistemele filozofice ale lui Fichte și Shelling*” (1801), Hegel și-a manifestat clar preferința pentru filozofia acestuia din urmă. Oricum, pentru o perioadă mică de timp, Hegel a preluat de la Shelling terminologia filozofică^[2].

20. În literatura română există, de asemenea, destule cazuri de acuzații privind plagiatul operelor altora, pe care doctrina juridică le-a semnalat, astfel cum am arătat în cele ce preced. Vom prezenta și noi trei astfel de cazuri, asupra cărora literatura juridică a insistat mai puțin.

Astfel, lucrarea „*Învățăturile bunului și credinciosului Domn al Țării Românești Neagoe Basarab Voevod către fiul său Teodosie*”^[3] a fost și continuă să fie subiect de controverse privind originalitatea și paternitatea acesteia.

Printre partizanii tezei conform căreia opera în discuție este un plagiat se numără Demostene Russo și George Călinescu. Aceștia considerau că opera lui Neagoe Basarab este preluată de la un călugăr slavon aflat la curtea domnitorului^[4]. Marele scriitor și critic literar George Călinescu scria că: „*Ceea ce este indiscutabil e că scrierea e o compilație în care se văd fraze întregi din Ioan Zlataust, elemente de Fiziolog, ecouri din Varlaam și Ioasaf etc. Așa se proceda atunci, și clasicii francezi n-au făcut altfel cu modelele lor eline*”^[5].

^[1] Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831), filozof german, a cărui operă dialectică a atins apogeul filozofiei clasice germane.

^[2] A se vedea *Enciclopedia Universală Britannica*, vol. VII, p. 159.

^[3] Dat la lumină de Ioan Eclesiarhul Curții, București, Tipografia Colegiului „Sf. Sava”, 1843 – a se vedea G. CĂLINESCU, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Minerva, București, 1982, p. 978.

^[4] A se vedea V. ROȘ, *Dreptul de citare*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2015, p. 29.

^[5] A se vedea G. CĂLINESCU, *op. cit.*, p. 11.